

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus IV. De Clericis non residentibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

sup. De vita & honest. Cler. Clem. i. eod. & alia loca, quæ non privant nisi pro tempore, quo Clericus se non conformat Canonibus. Hinc, mortua conjugæ, quam unam virginem habuit Clericus, si continet vel reassumat vestem clericalem & tonsuram; gaudebit omnibus privilegiis. Joan. And. d. c. 1. n. 2. Covarr. d. loco n. 18. Sanchez, d. Disp. 46. qu. ult.

23. Quid si Clericus ante conjugium deliquerit, an conjugatus habitum & tonsuram non deservens habeat privilegium fori, ejus delicti nomine? R. Ita omnino dicendum esse, etiam in casu, quo omnino privaretur postea Clericorum privilegiis, ut in specie c. un. De bigamis non orain. in 6. Ratio est, quod ad fori competentiam debeat attendi tempus, quo delictum est commissum, arg. l. 1. D. De poenis; & ita tenet, alios referens, Grammat. Decis. 10. n. 3. tradens ita decisum esse. Nihil facit, quod d. c. un. De bigam. dicantur bigami nudari omni privilegio clericali; nam hoc tantum est accipiendum quoad delicta postea commissa, non quoad præcedentia, Barbosa ad l. Titia 35. n. 33. C. Sol. matr.

24. Postremo quaeritur, An uxor Clerici gaudet privilegio canonis & fori? R. Ex communi sententia, eam minime gaudere privilegio canonis, cum sit personale, inductum tantum in reverentiam ordinis Clericalis, quem non egreditur. De privilegio fori dubitatum; dicendum tamen, nec eo gaudere. Nihil obstat, quod uxor sortitur viri forum; hoc enim tantum in his, quæ possunt communicari cum uxore. Fori autem privilegium non est communicabile cum uxore, utpote concessum ratione Clericalis ordinis, cujus incapax mulier, ut dictum sup. lib. 1. Joan. Andr. d. c. un. n. 3. Sanchez, lib. 7. Disp. 47.

TITULUS IV.

De Clericis non residentibus.

SUMMARIUM.

1. Clerici ad residentiam personalem tenentur.
2. Residentia illa quo jure requisita.
3. Beneficia qua obligent ad residentiam, qua non.
4. Conjectura an liberet à residentia?

5. Residentia strictè faciendâ.
6. Absentes an ipso jure priventur beneficiis?
7. An ex fructibus?
8. Absentia spatium quantum ex Conc. Trid.
9. A residentia quam causâ excusent.
10. Residentia 40. annorum an sit iusta causâ?
11. Distributiones quotidiana (quæ & manualia beneficia) dantur solis presentibus.
12. Absentibus quando debeantur.
13. An debita expulso à Capitulo?
14. An excommunicato?
15. Distributiones aequaliter faciendâ.
16. Duplex an debeat ur ratione duplicis officii?
17. Distributiones absentium an ex aequaliter adcrecant presentibus?
18. Vicus in possessione ad teneatur ad restitutionem distributionum interim perceptarum?

AD vitæ innocentiam, quæ in Clericis desideratur, oportet accedat diligentia procurandi officii, cujus ratione datur beneficium. Ea consistit in residentia, id est, presentia personali in ipsa Ecclesia, in qua quis beneficium habet, etiam simplex & modicæ æstimationis, c. 1. h. s. Dico, personali; quia est electa persone indulgentia, quæ per alium non suppletur, maxime si fuerit cura animarum, ad quam admitti conductus indignum. Uade consuetudo sub annuo censu committendi aliis Ecclesiis dicitur enormis, & improbatâ, c. 3. inf. Ne Prælati vices suas ex cubi ea de re latius. Ut tantum vis fiat conferenda beneficia, qui in propria persona volunt & possunt deservire, non etiam his, qui nec possunt, nec volunt, c. 4. h. t. Excipe casum cap. Extirpanda §. qui verò inf. tit. seq. de quo actum fuit supra De off. Vicarij.

Quæritur autem, Quo jure requiratur residentia? Resp. Episcopos & alios curam animarum habentes teneri & jure divino, Trid. Sess. 23. c. 1. De reform. quod Christus commiserit talibus oves pascendas; non pascuntur autem nisi à presentibus; & naturalis, cum in eum finem recipiant decimas, terrena metant, ut spiritalia ministrent; datum enim beneficium propter officium, c. fin. De reser. in 6. Simplicia vero beneficia in dubio quidem etiam præsumi habere ad eam residentiam, non tamen nisi jure humano Canonico.

Sunt eorum quedam, quæ tantum ad Honoram

Bb ram

rarum Canoniarum recitationem obligant, non etiam ad residentiam, aut ad substituendum sibi alium; cuius ordinis sunt Beneficia, quae dicuntur Praestimonia, sive Praestimonialia portiones, à rebus Ecclesiasticis abstractae, & designatae aliquibus per modum subjectionis & adiutorii ad studia peragenda. Et esse beneficia non obligantia ad residentiam, patet ex Conc. Trid. Sess. 6. c. 2. De reform. ubi dicitur, obtinentes beneficia, residentiam personalem de iure aut consuetudine requirentia, cogendos esse residere; nam frustra ibi fieret mentio eorum, quae desiderant residentiam, nisi & essent, quae non desiderarent. Facit eodem, quod Trid. Sess. 23. c. 1. De reform. & Sess. 24. c. 12. De reform. tantum faciat mentionem Episcopatum, & obtinentium curam animarum, aut praebendas, portionesve in Cathedrali aut Collegiata Ecclesia.

Q. II. An consuetudo possit liberare à residentia? R. Neutiquam quoad eos, qui de iure divino aut naturali tenentur residere, cui non praevalet consuetudo, nec illud immutat, *Instit. De iure natur. gent. & civili;* sustinendam tamen quoad eos, qui tantum de iure Canonico obligantur, ut habentes beneficium simplex, quia potest consuetudo mutare jus humanum, & ab eius observantia liberare. Quam distinctionem videtur adjuvare Conc. Trid. d. Sess. 23. c. 1. ubi agens de residentia eorum, quibus est cura animarum, dicit consuetudinem ab ea liberantem potius corruptelam censendam esse: ut contrarium sit colligendum in iis, qui non habent curam animarum. Vid. Abbas ad c. *Excitanda* 30. §. qui verò dicitur. 31. & 32. *instit. leg. & Covarr. 3. Variar. Res. c. 13. nu. 9.* Consuetudine tamen non obstante, cogendi absentes residere, si ita exigat divinum ministerium.

Residentiam qui debent, stricte eam praestant, etiam Cardinales, c. 2. b. s. sub mortali peccati reatu; alias per fructuum subtractionem, sequestrationem, aliaque juris remedia, etiam usque ad beneficium privationem, compellendi, *Trid. d. Sess. 23. c. 1.*

Ubi quaeritur, An ipso iure priventur beneficiis absentes? R. Factum hominis requiritur, cum nusquam invenitur textus illos ipso facto privans; sine textu autem non solet poena induci, Non alias tamen per hominem pri-

vandi, nisi legitima citatione privatus; quae iam una sufficere videtur personaliter facta, quando scitur, ubi locorum abens degat. Citationis cessante impedimento iusto, non compareat, spoliari beneficio potest, c. *Ex parte* & c. *fin. h. s.* Si ad absentem citatione peracta non valeat, ut quando ignoratur, ubi tamquam trina citatio desideratur per edictum, ut solius ad absentis notitiam perveniat; quod non compareat intra sex menses, spoliari potest beneficio, c. *Extra in h. s. Gl. in c. fin. §. per v. l. nonibus sup. V. lise non contest. Potest & superior in contumaciae uti suspensione & excommunicatione, d. c. 1. §. 1.*

Quaeritur & An absentes fructibus ipsorum priventur? R. Hoc videtur dicendum in qui iure divino aut naturali tenentur residentiam, quales sunt habentes curam animarum, de quibus agens Trid. d. Sess. 23. c. 1. dicit eos non facere fructus suos pro rata temporis nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi de iure tenere posse, sed inopes loci erogandos esse, aut sibi in Ecclesiis applicandos, cessante quacumque conventionis aut compositionis, qua fructus parte remittantur. In quibus vel maxime officium, ut hoc cessante, tamquam causa perceptionis fructuum, perceptio ista iniusta. In iis, qui non tenentur isto iure ad residentiam, videtur hae privatio ipso iure non haberi, sed per hominem inducenda, cum Trid. d. Sess. 24. c. 12. De reform. tantum agat de beneficiis curam animarum, & ut mox dicitur de aliis agens dicat eos privandos.

Loquitur autem Trid. uti & veteres Canonici, de futura absentia, per quam poena Ecclesia detrimentum; nam qui aliquando tantum abest, statim reversurus non videtur abesse. Unde absentia spatium, quod sit poenam, definitur singulis annis, sive continuum sive interruptum, ut non excedat Episcopis duos menses, aut ad summum tres, & sub sit aequa causa, cessetque detrimentum commissi criminis. Ultra si abesse velint, causa legitimae absentiae est alleganda coram Pontifice aut Metropolitanano, aut seniore Suffraganeo ab eoque in scriptis approbanda, nisi notum sit ratione officii. Idem in iis, qui curam ani-

marum habent, ne periclitetur grex commissus. Non habentes curam animarum tres menses habeant, quibus abesse iis est impune. Non tamen omnes absint eodem tempore, ne cultus divinus jaceat. Admonet verò Trid. *d. Sess. 23. c. 1. eos præcipuè*, quibus est animarum cura, ne absint sollemnibus diebus, quibus præsentia Pastoris maxime refici. & gaudere solent oves. Ultra abesse nulli licitum, nihil faciente consuetudine, aut Ecclesiæ statutis, per quæ absentia restringi quidem possunt, non etiam prorogari, *d. c. 12. vers. Præterea*. Ultra qui abesse præsumpserit, primo anno privandum esse de mediâ parte fructuum, secundo omnibus; crescente verò contumacia contra talem procedi juxta Canonum constitutiones mandat Trid. *d. vers. Præterea*.

9 Exculabit autem causa, quam ponitürgens necessitas, debita obedientia, evidens Ecclesiæ aut Reip. utilitas. Talis est causa studii, Theologici scilicet vel juris Canonici, & quidem ad quinquennium: & hoc quatenus verè in studiis agunt; neque enim cupiam patrocinari colluio aut frasu debet, *c. 4. q. c. Tua 12. h. t. Vid. Hotat. Lucius de Privi. Scholar. priv. 98. Pet. Greg. Tholof. de Benef. Eccles. c. 7. nu. 10. 11. 12.* Ponit & justam causam absentia ratione ministerii summi Pontificis, ad quod quis evocatus, *c. Cum dilectus 14. h. t.* Idem est, existente aliquo in servitio sui Episcopi, *c. Ad evidentiam 15. h. t.* Non uretur tamen in servitio suo Episcopus operâ Parochi, nisi eo spacio, quo communiter permittitur ei abesse, idque non deferatur cura animarum. Ponit præterea justam causam dispensatio S. Pontificis super habendis pluribus beneficiis, qui hoc ipso dispensasse videtur super residentia alterius, cum nemo utrimque commodè residere, id est deservire cultui divino possit, *c. Non potest 27. de præb. in 6.* Facit etiam indulgentia S. Pont. quempiam impune abesse: qua tamen non obstante possent Clerici cogi residere, si Ecclesiæ necessitas & cultus divini ministerium exigat; qui donec venerint, Superioris est alios substituere, qui deserviant Ecclesiæ, ex absentium alendis fructibus, *c. per b. 2. Præstat eandem causam adversa valetudo, de qua infra Tit. 6. de Clerico agrot. aëris intemperies pro certo anni tempore: graves inimicitia cum plebe,*

aut Domino loci, unde vitæ discrimen aut scandalum; quo casu si reconciliatio sit desperata, dandum potius à Superiore tali Clerico aliud beneficium: grave periculum imminens ratione belli, tempestatis, & captivitatis. Est autem curandum præcipuè habentibus curam animarum, ut in casu justæ absentia provideatur gregi de provido Vicario. Absentia huic ex justa causa neutiquam dici potest derogatum per Trident. dum passim exigit residentiam: posterior enim lex generaliter loquens limitatur per priorem specialiter loquentem, *l. Sed q. posteriores. D. de L. L.*

Q. An sit justa causa excusationis residentia **10**
xl. annorum? R. Hoc posse videri, *arg. l. 1. C. De Profess. qui in urbelib. 12.* ubi qui viginti annis legit, Comitatus dignitatem consequitur. Sed hoc argumentum parum urget, cum à diversis non fiat illatio: ut, cum desit textus hac in materia liberans, nulli anni dicendi sint liberare, quòd passim hac in materia requiratur & mandetur residentia, Et deinde ut in argumento dicto accedat titulus Comitatus, non legitur tamen etiam liberari à legendo Doctor, & nihilominus lucrum capere. Navarr. *conf. 12. h. t.*

Hæc ita quoad fructus, quos grossos vocant, quibus minimè privandi justa de causa **11**
absentes, * Præter fructus istos inductum est in Ecclesia, ut tempore officii fierent distributiones quotidianæ presentibus tantum, quæ manualia dicuntur beneficia, aut victualia, à Bonifacio VIII. *c. un. eod. in 6.* ut hac viâ excitarentur Clerici ad divinum officium celebrandum: & hoc non sine primario, vel qui habet rationem motivi, quia hoc foret inordinatum, sed secundario & occasionaliter. Presentibus, inquam, tantum, neutiquam etiam absentibus; nihil faciente consuetudine contraria, quam improbat Bonif. P. *d. loco* statuens absentes distributiones istas suas non facere: quam & reprobatur Trid. *Sess. 24. c. 12. De reform. renovans constitutionem Bonifacii.* Præsens hic dicitur, non qui est in oppido, aut loco, in quo sita Ecclesia, aut etiam in ipsa Ecclesia, sed qui in choro est, in quo celebratur divinum officium, ibique simul cum reliquis operam impendit. Potest tamen & dici præsens, qui in oppido aut Ecclesia est, si

Valis praesentia muniti sufficiat, ut tradit. Co-
arr. 3. *Var. Resol. c. 13. nu. 3.*

- 12 Quæri hic posset, An nullis absentibus de-
beantur distributiones? R. Absentibus nomi-
ne Ecclesie ex mandato capituli rectè dici de-
beti, propterea quòd tales in plerisque habeantur
pro praesentibus: ut æquum sit ab iis, quo-
rum negotiis ex mandato eorum incumbunt,
nilhil contra eos attentetur ex causa absentie,
*arg. l. Sed est 26. §. fin. D. ex quib. caus. maio-
res Erc. Quòd facit, quod Joan. And. d. c. un.*
velit eas deberi Archidiacono visitanti. Facit
& quod scribit Navarr. *conf. 8. h. 1.* satisfacere
Prælatum juratæ obligationi de residendo,
si absit nomine Ecclesie, secundum text. in *c.*
Ex parte 13. h. 1. Et colligi hoc ipsum videtur ex
d. c. un. in quo Bonifac. dum negat absentibus
cedere distributionum dominium, excipit ab-
sentes ex evidenti causa Ecclesie. Obstat ta-
men huic sententia *c. 7. h. 1.* in quo dicuntur vi-
ctualia [qualia interpretamur distributiones
d. c. un.] non cedere existentibus in servicio Epif-
copi, quòd ea absentibus non dentur: nisi di-
camus, tales non posse dici abesse mandato ca-
pituli, & propter ejus negotia, sed potius Epif-
copi, cui jure permittente non potest contra-
dicere capitulum, ut non mereatur hanc gratiam.
De infirmis agetur infra *r. 6.*

- 13 Q. II. An debeantur expulso à capitulo, aut
in exilium missò? R. Si sine culpa sua hæc pa-
riatur clericus, deberi ei distributiones, quas
alias praesentia sua percepisset, quasi per vim
majorem impeditus divinis interesse, easque
lucrati, ne sine culpa inferatur alicui gravamen.
Facit pro ea parte *c. un. eod. in 6.* ubi rationa-
bilis necessitas facit absenti deberi distribu-
tiones, qualis hoc casu. Ex eodem textu idem
dicendum de injustè carcerato, & de eo, qui
vi majore detentus non potuit interesse divi-
nis; habendus enim taliter impeditus quasi
praesens fuisset, ne qui culpa caret in damnum
vocetur. Navarr. *Conf. 11. h. 1.* Covarr. 3. *Var. c. 3.*
nu. 8. vers. Undecimo.

- 14 Q. III. Quid juris in excommunicato? R.
Idem dicendum esse, si injustè sit excommu-
nicatus, ne injuria alterius quis damnum sen-
tiant; quatenus tamen interesse solitus divi-
nis, nam alias nullum damnum sentit. Imo
excommunicatio licet injusta lucrum ei ad-

ferret, quod non est rationis. Justè expulso
carceratus, habet quod impuret sibi, præter
hic, in ejus potestate est, dimissa contentione
mereri absolutionem, in qua quod male
sua culpa attribuat; neque enim ejus fuerit
malitia. Facit *c. Pastoralis 53. in fine & ibi de
de appellat.* ubi proventus Ecclesiastici sub-
hucur ei, cui denegatur communicatio. Covarr. 4.
8. vers. duodecimo.

Distributiones itaque faciendæ præben-
dis tantum, & quantum fieri potest æquitas
quòd in omnibus æqualis est causa, sicut
adfiduitas & frequentia in divino officio
pari onere diligentia meriti par debet
luceri seu commodi compensatio: ut non
at alicujus conditio ideo prævalere quanta-
jorem distributionem, quod habeat præben-
dam; nam ea res non facit ut
reliquis præstare sua praesentia, cui distributio
debetur. Wam. *conf. 208. nu. 2.* Nilhil
implicat inconveniens, si secundum officium
& dignitatem qualitatem constituantur
major portio, quam salvar in æqualitas
ut tradit Glof. in *c. Seamus 15. V. pium
de majoris. & obed.*

Q. IV. An duplici gaudentis officio, vel
Archidiaconus simul & Canonicus, recipiat
distributiones? R. Hoc videtur
And. Abbatem, Felin. in *c. cum omnia
sent. Erc. judic.* & pro iis facere textum
Titia §. qui Marco D. de annuis legat. Ratio
dant, quòd nihil inconveniens sit, illius
dere duplex stipendium, cui est duplex
cium. Atque hanc opinionem vertentem
Covarr. *d. loco nu. 6.* & maxime
consuetudo loci suffragetur. Alias
videtur æquior & probabilior, fundatur
quòd distributio solummodo fiat pro
exercitium in divinis, quòd ut non
tur in eo, qui duplici munere fungitur,
nec duplicari distributionem æquum est
sit eadem, quidni & idem lucrum
ne inter partes onere ponatur imparitas
modi, contra regulam juris. Facit hoc
in *l. Si plures 9. in princ. vers. nam si
de pat.* ubi dicitur esse difficile, ut unus
senter plurium vices & labores, præcipue

personali, de qua agimus, presentia, Vid. Azor. Insti. Morak. tom. 2. lib. 3. c. 11. g. 19. & lib. 7. qu. 12. Wamel. d. Conf. 208. n. 3.

Q. VI. An absentium portiones ad crescant presentibus? Resp. Seposita consuetudine, tum demum ad crescere presentibus, quando certa portio in genere assignata distribuenda iis, qui interfuerunt divinis: tunc enim absentes presentibus partes non faciunt; exemplo hereditatis, aut rei conjunctim relictae testamenti, ad quam quo pauciores concurrunt, tanto major pars singulis debetur. Si vero singulis assignata fuerit portio, nihil ad crescet presentibus, cum absentes nihilominus partes faciant, quamvis non capiant portionem assignatam, quae apud Ecclesiam remanet, ex cuius patrimonio datur. Covarr. d. c. 13. num. 7. Wamel. Conf. 209. num. b. & Conf. 212. num. 2.

Q. VII. An qui ratione recedentiae, id est fiduciariae & quasi depositariae possessionis, distributiones percepit, postea in possessione victus teneatur ad earum restitutionem? Resp. Non tenent, quod illas receperit ratione personae residentiae & praesentiae in divinis officiis, ut victor eas sibi abrogare nequeat, cum praesens non fuerit, nec veniant nomine fructuum beneficii, qui victori debentur. Sic & qui impetrant beneficium certae taxae non imputant has distributiones Oldrad. Conf. 118. Felio. in c. ad aures 13. num. 34. de refer. Covarr. d. c. 13. num. 1. Spectat etiam ad officium Clericorum lectio Horarum Canoniarum, qua de re inf. De celebrat. Missar.

TITULUS V.

De Praebendis & Dignitatibus.

SUMMARIUM.

1. Clerici ex beneficiis alendi.
2. Beneficium quid & in quo differat à Pensione.
3. Praebenda Canonica quid, & Canonici qui.
4. Beneficia alia Sacularia, alia Regularia.
5. Item alia simplicia, alia Duplicita.
6. Alia Electiva, alia Collativa.
7. Beneficia conferunt Clerici, non laici, nisi ex speciali indulto.
8. Praescriptio non prodest laicis.

9. Ne quidem immemorialis.
10. Beneficia qui conferant.
11. Episcopus ante consecrationem an recte conferat.
12. An R. Pontificis in urbe Vicarius?
13. An adiutor Episcopo datus?
14. An existens in possessione conferendi?
15. An sequester?
16. Collatio an recte fiat extra dioecesim?
17. An existens in Rom. Curia recte conferat in Ecclesia sua?
18. Collatio ordinaria quibus modis impediatur.
19. Iure devolutionis quando impediatur collatio.
20. Collatio manet salva ordinario collatori, non sortita effectum facto eius, cui facta est, vel per casum, &c.
21. Devolutio fit ad superiorem, non contra.
22. Inque iisdem conditionibus, quibus ordinarius tenebatur.
23. Devolutio etiam locum habet, collatione indigno facta.
24. Reservatio quid, & beneficia reservandi ius quibus competat.
25. Reservationes an & qua obtineant.
26. Reservatio corpore juris clausa qua dicatur.
27. Reservationibus an & futura beneficia comprehendantur.
28. Non officium beneficia patronatus laici.
29. Iure praeventiois prior est, qui tempore prior.
30. Licet eodem die collatio facta sit.
31. Et ab uno eodemque unum idemque beneficium fuerit collatum diversis.
32. Beneficia quibus conferenda.
33. An recte conferatur beneficium non habenti animum permanentis in statu Ecclesiastico?
34. Inter plures idoneos conferendum magis idoneo.
35. Collatio facta digno, omisso digniori, tenet.
36. Licet per tertium fuerit impeditus dignior.
37. Fraude ac mendacis impediens tenetur omissio ad restitutionem.
38. An teneatur ad damnum totius beneficii?
39. Idoneus in dubio quis praesumendus?
40. Indigni omnino rejiciendi.
41. Conferens indigno an eo casu privetur iure collationis.
42. Collatio indigno facta an ipso iure nulla?